

Szülői részvétel: (Együtt)működő online tanár–szülő kommunikáció lehetőségeinek megismerése és feltérképezése pedagógusinterjúk által

A technológiai fejlődések és a COVID–19-járvány számos változást idézett elő az oktatásban, amelyek közül kiemelkedik a kommunikáció. Globálisan az online kommunikációs platformok és lehetőségek széles skálája áll az oktatók rendelkezésére. Kutatásunk során a pedagógus–szülő közötti digitális kommunikációt vizsgáljuk, amely a köztük lévő partnerséget támogatja. A kutatást az MTA-DE-Szülő-Pedagógus Együttműködés Kutatócsoport valósította meg az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával. A kutatócsoport célja a szülői szerepvállalás vizsgálata Magyarországon. Az empiriát 2023-ban készült 45 interjú alkotja, melynek strukturált formájában konkrétan nem volt része a digitalizáció. A tematikus vizsgálat során három fő témát elemeztünk: a digitális kommunikáció előnyeit, akadályait a tanárok szemszögéből; a kommunikáció típusait; valamint a tanárok attitűdjét a kölcsönös digitális kommunikáció szerepével kapcsolatban. Tanulmányunk fő kérdése, hogy a tanárok milyen online kommunikációs csatornákat használnak a szülőkkel, hogyan segíti elő a digitális kommunikáció a partnerkapcsolatukat. Feltételezésünk szerint az online kommunikáció partnerségépítő eszközként működik, a szülők és pedagógusok közötti, jól működő, digitális kommunikáció pedig ezt támogatja, hozzájárul a tanulók optimális holisztikus fejlődéséhez.

Kulcsszavak: oktatás, szülői szerepvállalás, szülői elkötelezettség, szülő–tanár kommunikáció, online kommunikáció

Köszönetnyilvánítás

„A tanulmány alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre, és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.”

Szerzői információ

Szabó Dóra, Debreceni Egyetem, <https://orcid.org/0000-0002-1547-2073>

Kocsis Zsófia, Debreceni Egyetem, <https://orcid.org/0000-0002-3077-1565>

Pusztai Gabriella, Debreceni Egyetem, <https://orcid.org/0000-0002-6682-9300>

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Szabó, Dóra, Kocsis Zsófia, Pusztai Gabriella. „Szülői részvétel: (Együtt)működő online tanár–szülő kommunikáció lehetőségeinek megismerése és feltérképezése pedagógusinterjúk által”.

Információs Társadalom XXV, 1. szám (2025): 42–63.

===== <https://dx.doi.org/10.22503/infars.XXV.2025.1.3> =====

A folyóiratban közölt művek

a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0

Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.

Parental involvement: Collaborative teacher-parent communication

Technological advancements and the COVID-19 pandemic have drastically reshaped education, with communication becoming crucial. Educators now have access to various online communication platforms. Our study examines teacher-parent communication, focusing on its digital aspects that aid collaboration. Conducted by the MTA-DE-Parent-Pedagogical Cooperation Research Group with MTA support, our research explores parental roles in Hungary. We conducted 45 interviews in 2023, analyzing perceived advantages, drawbacks, and barriers of digital communication from teachers' viewpoints. We also studied communication methods used and teachers' perceptions of digital communication's role in parent interactions. Our main aim was to understand how teachers use online channels to collaborate with parents and how digital communication enhances their partnership. We hypothesized that effective digital communication fosters partnerships and contributes to students' holistic development.

Keywords: *education, parental involvement, parental engagement, parent-teacher communication, online communication*

1. Bevezetés

A szülői részvétel és az együttműködés a gyermek oktatásában kiemelkedő fontosságú tényezők, amelyek hosszú távú hatással lehetnek a diákok tanulási eredményeire és életútjukra. A szülők és a pedagógusok együtt nevelik a gyerekeket, melynek érdekében közös céljaik vannak. Ennek ellenére gyakran előfordul, hogy az iskolai környezetben a szülők és a pedagógusok kapcsolata nem ideális, hiányzik a hatékony kommunikáció, és gyakori a feszültség. Ez a probléma nem új keletű, hosszú évtizedekre lehet visszavezetni (Bacskai 2020). A tanár–szülő kommunikáció és partnerség az alapja a sikeres iskolai környezet kialakításának, ahol a diákok megfelelően támogatva és ösztönözve érhetik el a legjobb eredményeket. E két nevelő közösség más-más karakterrel rendelkezik, de mind a szülő, mind a tanár oldaláról megjelenik az elfogadó–elutasító, kontrolláló–engedékeny jellemző (Vajda és Kósa 2005a, 2005b; Ranschburg 1998; Becker 1964; Schaefer 1965). Ebben a kettősségben a megfelelő színvonalú, rendszeres kommunikáció kulcsfontosságú szerepet játszik a két komponens között (Tobisch 2013). A tanár–szülő kapcsolatban fontos az első benyomás. Az iskolai környezetben való együttműködés és hatékony kommunikáció nem csupán a diákok, hanem az egész oktatási rendszer javát szolgálja.

A tanulmányban bemutatjuk a szülői részvétel különböző formáit, kiemelve a digitális lehetőségeket, az online kommunikációt, és feltárjuk, hogyan járulnak hozzá a szülők a tanulási folyamatokhoz és a diákok fejlődéséhez. Emellett megvizsgáljuk, hogy milyen módon lehet kialakítani egy hatékony és kooperatív kommunikációs folyamatot a tanárok és a szülők között. Kutatásunkban félig strukturált interjúk segítségével vizsgáljuk az online tanár–szülő kommunikáció aspektusait a pedagógusok interpretációjában. Interjúk kutatásunk terepe Magyarország egyik hátrányos helyzetű régiója. A hazai oktatáskutatás a szülői részvétel egyes formáit és dimenzióit már több irányból vizsgálta (lásd: Szekszárdi 2012; Lannert és Szekszárdi 2015; Imre 2017), s az utóbbi években a MTA-DE-CSATOKK eredményei kutatások sorát képezi. Ezek a kutatások többek között elemzik az iskolai szakemberek fontosságát (Csók és Pusztai 2022), a szülők önkéntes munkáját (Kocsis et al. 2022), a digitális nevelés jelentőségét (Szabó et al. 2023), a sajátos nevelési igényű diákok tanárai és szülei közötti együttműködést (Dan et al. 2023), a vallásos (Pusztai et al. 2023) vagy a zenei nevelést (Szűcs et al. 2023). Jelenlegi eredményeinkkel ezt a kutatói diskurzust kívánjuk gazdagítani az online kommunikációra fókuszálva. Az elemzés során közvetett módon rávilágítunk a tanár–szülő kapcsolatokra, valamint azokra az eszközökre és stratégiákra, amelyek segítségével ezeket a kihívásokat sikeresen leküzdhetjük.

2. A szülői bevonódás elméleti keretei

Az iskolai szülői bevonódás olyan folyamat, amely során a szülők aktívan részt vesznek gyermekeik iskolai életében és az iskolai közösség tevékenységeiben. Ez az együttműködés az iskolai és családi környezet között hozza létre a kapcsolatot, és fontos része a sikeres oktatási folyamatnak (Coleman 1988). Az iskolai szülői bevonódás különböző formáit öleli fel, és magában foglalja az iskolai rendezvényeken, a

szülői értekezleteken és az iskolai projektekben való részvételt, valamint az otthoni tanulás támogatását és az iskolai önkéntességet is (Bordalba 2018).

Joyce Epstein szülői részvételi modellje az iskolai és családi partnerségek fejlesztésére összpontosít, és a következő hat dimenziót azonosítja:

1. Szülői tudatosság: Ez az első dimenzió a szülők iskolai tevékenységekkel kapcsolatos tudatosságát méri. Az iskola különböző módon tájékoztathatja a szülőket az iskolai eseményekről, valamint a tananyagról és az értékelésről.
2. Iskolai támogatás: Ebben a dimenzióban az iskola különféle módokon segíthet a szülőknek, hogy segíthessenek a gyermekeiknek. Ez magában foglalhatja az otthoni tanulást támogató anyagok, például könyvek vagy online források biztosítását.
3. Szülői részvétel az iskola életében: Ez a dimenzió azt méri, hogy milyen mértékben vesznek részt a szülők az iskolai eseményeken, például az iskolai közösségi rendezvényeken, gyűléseken és más iskolai programokon.
4. Iskolai döntéshozatal: A negyedik dimenzióban a szülők részvételét az iskolai döntéshozatalban vizsgálják. Ez magában foglalhatja az iskolai tanácsokban való részvételt vagy az iskolai politikák formálásában való részvételt.
5. Iskolai kommunikáció: Az ötödik dimenzió a kommunikációra összpontosít. Az iskolai kommunikációs folyamatok és eszközök révén az iskolák tájékoztathatják a szülőket az iskolai fejleményekről és a gyermekek teljesítményéről. Ez magában foglalhatja az iskolai hírleveleket, e-maileket, telefonhívásokat és konferenciákat.
6. Közösségi partnerség: Az utolsó dimenzió a szélesebb közösségi partnerséget méri. Az iskolák együttműködhetnek helyi szervezetekkel, vállalatokkal vagy más intézményekkel annak érdekében, hogy a közösség egésze is részt vegyen az iskolai fejlesztésekben és programokban (Epstein 2001).

2.1. Az iskolai kommunikáció

Az iskolai kommunikáció az egyik kritikus elem a szülői részvételi modellben, hiszen az iskolai kommunikáció dimenziója lehetővé teszi az iskolának, hogy hatékonyan tájékoztassa a szülőket az iskolai fejleményekről, az eseményekről és a gyermekek teljesítményéről (Bordala 2018). Ez segít kialakítani az iskolai és családi partnerséget, és hozzájárul a tanulók fejlesztéséhez és tanulási eredményeinek javításához. Ez a dimenzió több elemet is magában foglal:

- Információmegosztás: Az iskolának rendszeresen és időben kell tájékoztatni a szülőket az iskolai eseményekről, programokról és egyéb fontos információkról. Ez magában foglalhatja az iskolai hírleveleket, az e-maileket, a hivatalos honlapokon történő közleményeket, az elektronikus naplókat vagy az iskolai közösségimédia-platformokat.
- Szülői visszajelzés: Az iskolának nyitva kell állnia a szülők visszajelzéseire és észrevételeire. A szülőknek lehetőséget kell biztosítani arra, hogy megosszák gondolataikat, kérdéseiket vagy aggodalmaikat az iskolai személyzettel. Az ilyen visszajelzések segítenek az iskolának az igények és elvárások jobb

megértésében.

- Közvetlen kommunikáció: Az iskolának lehetőséget kell biztosítania a szülők és tanárok közötti közvetlen kommunikációra. Ennek érdekében rendezhetnek meg tanári fogadóórát, személyes találkozókat vagy telefonhívásokat. A cél az, hogy a szülők és a tanárok között személyes kapcsolatok alakuljanak ki.
- Értékelés és folyamatos visszajelzés: Az iskolai kommunikáció dimenziója magában foglalja a tanulók teljesítményéről és fejlődéséről történő rendszeres értékelést és visszajelzést. Az iskolának rendszeresen tájékoztatnia kell a szülőket a gyermek tanulmányi eredményeiről és viselkedéséről.
- Kommunikációs eszközök: Az iskolának különböző kommunikációs eszközöket kell használnia a szülőkkel történő kapcsolattartáshoz. Ezek magukban foglalhatják a telefon, az e-mail, az elektronikus naplók, a szülői portálok, az iskolai alkalmazások és a közösségimédia-platformok használatát (Epstein 2001).

Jelenleg számos probléma merül fel az iskola és a család közötti kommunikációban, amelyek a szülők iskolától való eltávolodásához vezethetnek, ami időről időre szembenállást eredményez az iskolával. Ugyanakkor a pedagógusok gyakran nem értik meg, miért nem támaszkodhatnak hatékonyan a szülői házra (Tobisch 2013). A szülők és a pedagógusok közötti együttműködés kulcsfontosságú szerepet játszik a gyermekek hatékony oktatásában és nevelésében. Korábbi kutatási eredmények is megerősítik, hogy a szülők részvétele pozitív hatást gyakorol a gyermekek tanulási motivációjára (Kraft és Dougherty 2013), jólétére és tanulmányi eredményeire, mely hatásról későbbi fejezetben is szó lesz (Oostdam és Hooze 2013). A szülők iskolai végzettsége különösen meghatározó tényező a gyermek iskolai pályafutásában (Tukacs 2011), valamint a szülői bevonódásban (Pepe és Addimando 2014), amelyre kutatásunk is összpontosít.

2.2. A pedagógus–szülő kommunikáció

2.2.1. A kommunikáció hagyományos formái

A pedagógus–szülő kommunikáció az iskolai közösség és a tanulók oktatási fejlődésének fontos eleme. Ez a kétirányú kapcsolat a tanárok és a szülők között hozza létre a párbeszédet az iskolai ügyekről és a diákok fejlődéséről. Az efféle kommunikáció számos formában és platformon történhet. A pedagógus és szülő közötti kapcsolattartásnak több formáját különbözteti meg a szakirodalom, melyek közül a legjellemzőbbek a szülői értekezlet, a fogadóóra, a nyílt nap és a családlátogatás (Füle 2002). A fenti formák a hagyományos tanár–szülő kommunikációs eszközök közé tartoznak. Hegedűs és Podráczky kutatásai szerint a két komponens közti kommunikáció többnyire egyoldalú, nem megbeszélés, hanem közlés, valamint a rendszeres részvételt a szülők nem tudják megoldani ezeken a programokon (Hegedűs és Podráczky 2012). Lannert és Szekszárdi kutatásai arra mutattak rá, hogy a szülők több mint fele inkább nem kommunikál a tanárokkal (Lannert és Szekszárdi 2015).

Eme hagyományos eszközöket a modern infokommunikációs technológia (IKT) lehetőségei bővíti ki, mint például a mobiltelefon és az internet (e-napló, e-mail, weboldalak és online közösségi platformok). Ezek az új kommunikációs eszközök részben csökkentik a személyes találkozások számát a pedagógusok és a szülők között, ugyanakkor elősegítik a találkozások hatékonyságának növelését és naprakészségét. Amennyiben probléma merül fel, a szülő így is személyesen találkozhat az iskolával, a tanárokkal (Szekszárdi 2012). Ray (2013) szerint a hagyományos szülői bevonásódásra irányuló tevékenységek (szülői/tanári értekezletek, hírlevelek stb.) elavultak a mai fiatal családok körében, s a „milleniumi” szülőknek nevezett generáció esetében új stratégiákra lenne szükség. Követendő példaként hozza fel a digitális eszközök és online platformok adta lehetőségeket. Javaslati 2013-ben valóban újszerű stratégiának minősülhetett, azonban a közösségi média elterjedése és a COVID-19-világjárvány a kapcsolattartási szokásokra (köztük a család-iskola) is hatással volt (Kristóf 2020; Győri és Pusztai 2021).

Az online platformok és a közösségi média megjelenése új lehetőségeket nyitott az emberek közötti kommunikáció terén. Ez az innováció egyszerű, de hatékony kommunikációs csatornát hozott létre mind a pedagógusok, mind pedig a szülők számára. Habár korábban vannak akadályok az online kommunikációval kapcsolatban, azok mára enyhültek, mivel a mobilkommunikációs eszközök egyre elterjedtebbek lettek, és mind a diákok, mind a szülők magabiztosan használják ezeket az eszközöket. Az online közösségi csoportok lehetőséget kínálnak hatékony és gyors információmegosztásra és pedagógiai kommunikációra (Simonyi és Kőrösi 2015). Ebből a szempontból a szülői szerepvállalás különböző formáit fontosnak ismerik el, feltéve, hogy ezek megtartják a gyermekek tanulásának központi helyét, és a jól megalapozott szülő–tanár partnerség támogatja őket (Bordalba 2018).

2.2.2. Online kommunikáció

A szülők és tanárok közötti kommunikáció technológiai alapú eszközei, mint például az online szülői portálok, egyre inkább az otthon és az iskola közötti információcseré preferált módszerévé válnak (Kuusimäki et al. 2019). Goodall (2016) egy átfogó irodalomkutatót végzett, amelynek középpontjában a technológia, a kommunikáció és a szülői elkötelezettség viszonya állt. A kutatás olyan technológiára összpontosított, mint például webhelyek, szülői portálok, e-mail, FaceTime és Skype, amelyeket az iskolák használhatnak a családok és a szülők közötti kommunikációhoz. Az eredmények alapján megállapította, hogy bár számos technológiai eszköz áll rendelkezésre, a szülők és tanárok nem mindig rendelkeznek a szükséges ismeretekkel ezek hatékony használatához. Fontos kiemelni, hogy a szükséglet mindkét fél részéről hangsúlyos, és ezért fontos a megfelelő technológiai eszközök és az azokhoz szükséges tudás fejlesztése (Graham-Clay 2005).

Ennek ellenére előfordulhat az is, hogy az iskola által előnyben részesített kommunikációs módszer nincs összhangban a szülők álláspontjával, lehetőségeivel. Egy vegyes módszerrel végzett vizsgálatban Natale és Lubniewski (2018) az általános iskolás családok nézőpontjait és az általuk preferált pedagógusokkal történő kommu-

nikációs módszert vizsgálta. Az eredmények ellentmondásokat mutattak ki a családi és a tanári kommunikációs elvárások között. Például a legtöbb család az e-mailt vagy más technológiai módszereket választotta előnyben részesített kommunikációs módként a gyermeke tanárával, ezzel kizárólag a digitális kapcsolattartás formáit használva. Más szülők azonban inkább a hagyományos kommunikációs módszereket részesítették előnyben, mint például a faliújság, a jegyzetek vagy a megbeszélések. Egy másik kutatás során Palts és Kalmus (2015) 44 tanártól és 39 szülőtől gyűjtött adatokat, hogy megvizsgálják a tanárok és a szülők attitűdjét a digitális kommunikációs csatornák preferenciáival kapcsolatban (például szülői portál, weboldalak, e-mail, közösségi hálózatok, szöveges üzenetek). Az eredmények azt mutatták, hogy a szülők és a tanárok is úgy gondolják, hogy a digitális technológiák javítják a szülő–tanár kommunikációt. Kiemelték, hogy ezáltal rendszeressé vált az iskola–otthon kommunikáció, javította a gyerekek szocializációs készségeit és tanulmányi eredményeit. Továbbá Palts és Kalmus azt találta, hogy a tanárok és a szülők úgy vélték, hogy a digitális kommunikáció gyorsabb lehetőséget biztosít a releváns információk cseréjére.

Ozmen et al. (2016) egy kvantitatív kutatás során 806 tanárt kérdezett meg összesen 21 iskolából. A vizsgálat célja az volt, hogy azonosítsa azokat az akadályokat, amelyek a szülő–tanár kommunikációt akadályozzák a tanárok szemszögéből. Megállapításaik alapján a kulturális hiány, a bizalom, a negatív iskolai tapasztalatok kerültek előtérbe hátráltató tényezőként. Például a tanároknak nem szabad feltételezniük, hogy minden szülő rendelkezik internethozzáféréssel, okostelefonnal. Kutatásuk során felfedezték, hogy a technológiai akadályok csökkenése növelheti a szülő–tanár kommunikációt, és javíthatja a tanulók tanulmányi eredményét is.

Egy hasonló kvalitatív vizsgálatban 29 általános iskola igazgatóival félig strukturált interjúk segítségével, Hornby és Blackwell (2018) olyan tényezőket keresett, melyek a tanár–szülő kommunikációt befolyásolhatják. Megállapításaik egyértelmű összhangban voltak a fentebb említett kutatással, amely szerint a technológiai eszközök hiánya, mint például az internet korlátozta az otthon és az iskola közötti kommunikációs lehetőségeket.

Alapvetően az előzetes kutatások során azt láthatjuk, hogy a mobiltechnológia egy olyan módszer a szülők számára, mellyel jobban bevonhatják magukat a gyermekek iskolai életébe, és jobban tudnak kommunikálni gyermekük tanárával. Eutsler (2018) egyes módszerekkel összesen 120 szülőt (81% nő, 38% 35 évnél idősebb, 31% diplomás) kérdezett meg kutatásában, mely során az egyesített technológia elfogadásának és használatának elméletét alkalmazta (UTAUT; Venkatesh et al. 2003). Eutsler célja az volt, hogy megvizsgálja a szülők mobiltechnológia-használatát. Az eredmények azt mutatták, hogy a szülők egyetértettek abban, hogy ennek alkalmazása egy olyan gyakorlati megközelítés, amely tényleg segítségükre lehet a kommunikációban is.

Az elemzés a mobiltechnológia szülői felhasználóinak három típusát azonosította: 13% vonakodó (a médiabiztos technológia miatt); 20% közömbös (érzékelt technológia szórakoztatásként); és 67% lelkes, mohó (magáévá tette a mobiltechnológiát, és pozitívnak tekintette, hogy befolyásolja gyermekük oktatását). Eutsler az eredményei alapján szorgalmazta az otthon és az iskola közötti digitális partnerség kialakítását, mellyel egyértelműen hozzájárult a szülő–tanár kommunikáció javításához.

Tehát a szülők és tanárok közötti online kommunikáció az információs technológia térnyerésével egyre inkább fontossá vált az oktatás területén. Az online kommunikációs eszközök lehetővé teszik a szülők és tanárok közötti gyors és hatékony kapcsolattartást, ami elősegíti a tanulók oktatását és fejlődését (Chen és Rivera-Vernazza 2022). Néhány fontos szempont a szülők és tanárok közötti online kommunikációval kapcsolatban:

- Elektronikus naplók és portálok: Az iskolák egyre gyakrabban használnak elektronikus naplókat és online portálokat, amelyek lehetővé teszik a tanároknak az osztályzatok és a tanulók teljesítményére vonatkozó információk megosztását a szülőkkel. Az ilyen rendszerek segítségével a szülők könnyen nyomon követhetik gyermekeik teljesítményét és fejlődését.
- E-mail és üzenetküldés: Lehetőséget ad a szülőknek és tanároknak arra, hogy egyszerűen kommunikáljanak egymással. A szülők kérdéseket tehetnek fel a tanároknak, vagy értesítéseket kaphatnak az iskolával kapcsolatos eseményekről.
- Iskolai honlapok és közösségi média: Sok iskola rendelkezik saját honlappal vagy közösségimédia-oldallal, ahol információkat osztanak meg a szülőkkel. Ez lehetővé teszi a tanárok számára, hogy híreket és eseményeket osszanak meg, és a szülők is könnyen elérhetik az iskolai információkat.
- Online szülői értekezletek: Lehetővé teszik a szülők és tanárok számára, hogy távolról is részt vegyenek az iskolai találkozókban. Ez kényelmes lehetőséget kínál a szülők számára, és segít az iskolának az szülőkkel való szorosabb kapcsolat kialakításában.

Az adatbiztonság és a szülők jogai: Fontos, hogy az iskolai online kommunikációs rendszerek megfeleljenek az adatvédelem és a szülői jogok követelményeinek. Az iskoláknak gondoskodniuk kell arról, hogy az online kommunikációs eszközök biztonságosak és védettek legyenek, és hogy a szülőknek megfelelő hozzáférése és ellenőrzése legyen az iskolai információkhoz.

Az online kommunikáció lehetőséget kínál a szülők és tanárok közötti hatékony kapcsolattartásra, amely elősegíti a tanulók fejlődését és oktatását. Az ilyen eszközök felhasználásával a tanárok és szülők könnyebben együttműködhetnek a tanulók sikerének előmozdításában (Kathyné Mogyoróssy és Nagy 2017).

Ezen innováció lehetőségei számos előnnyel járnak. Az ilyen technológiai rendszerek lehetővé teszik a gyakoribb és közvetlen információcserét, csökkentve a szükséges idő- és energiaráfordítást, így segítve megelőzni bizonyos problémák súlyosbodását. A modern kommunikációs csatornák révén a szülők együttműködési készségét hatékonyabban lehet kihasználni, mivel időben értesülnek arról, hogy mi-
ben segíthetnek. Emellett a modern eszközök alkalmazkodnak a pedagógiai munka igényeihez is (Szabó et al. 2023; Bordalba és Garreta Bochaca 2019).

Mivel a pedagógusok emberekkel dolgoznak, tevékenységüket nem lehet szigorúan nyolcórás munkaidőbe szorítani. Az online kommunikációs eszközök segítségével a pedagógusoknak rugalmasan és időzített módon van lehetőségük a szülőkkel való kapcsolattartásra (Chen és Rivera-Vernazza 2022). Az internetes kommunikáció emellett csökkenti a papírfelhasználást és könnyen visszakereshetővé teszi az információkat. Az online kommunikáció lehetőséget ad a feleknek arra, hogy

megfontolják üzeneteiket, ezáltal higgadtabb és indulatmentesebb kommunikációt eredményezve (Ficzere 2024). Az internet és a mobiltelefonok segítségével olyan kapcsolatok is létesülhetnek, amelyek máskülönben nem jöhetnének létre. Ezenkívül az online platformok lehetővé teszik a fényképek és videófelvevételek egyszerű megosztását, elősegítve a közösségteremtést (Kukorelli és Szabó 2017).

Azonban fontos megjegyezni, hogy ezeknek a folyamatoknak negatív oldalai is vannak. Az online kommunikáció során a gyerek néha kimaradhat a közvetlen információcseréből, ami nem mindig előnyös. Emellett a mobiltelefonok lehetővé teszik a helytelen vagy indulatos reakciók könnyű kifejezését. Az online kommunikáció általában személytelenebb, mint a személyes találkozások, és ez lehetőséget ad az információ torzítására vagy szándékos hamisítására. Összességében az innováció lehetőségei sok előnnyel járnak, de fontos megfontolni a kihívásokat és a személyes kommunikáció fontosságát a pedagógus–szülő kapcsolatban (Podráczky 2012).

Amikor a szülők aktívan részt vesznek a gyermekeik iskolai életében, a diákok általában magabiztosabbak és motiváltabbak lesznek, és nagyobb eséllyel sikeresebbek a későbbi pályájuk során. Az iskolai szülői bevonódás hozzájárul egy pozitívabb iskolai légkör kialakításához. Az iskolák és a szülők közötti partnerség megalapozza a kölcsönös bizalmat és a megértést, ami javítja az iskolai környezetet. A szülők aktív bevonása az iskolába segít létrehozni egy támogatóbb otthoni tanulási környezetet. A szülők segíteni tudják a gyermekeiket a házi feladatokban, az olvasásban és a tanulásban. Az iskolai szülői bevonódás hozzájárul a jobb diák viselkedéshez is. Amikor a szülők érdeklődnek a gyermekeik iskolai élete iránt, a diákok hajlamosak jobban megbecsülni az oktatást és az iskolai szabályokat. Az iskolai szülői bevonódás segít erősíteni az iskolai közösséget. Az iskolai rendezvényeken és önkéntességi tevékenységeken való részvétel segít a szülőknek és a tanároknak közelebb kerülni egymáshoz, és javítja az iskolai projektek és események sikeres megvalósítását (Pusztai et al. 2023).

Feltáró jellegű kutatásunk célja a szülői részvétel és az online tanár–szülő kommunikáció lehetőségének átfogó vizsgálata az oktatási folyamatban. A szakirodalom egyre inkább kiemeli, hogy a pozitív szülő–pedagógus kapcsolatoknak kulcsfontosságú szerepük van a diákok tanulmányi eredményeinek elősegítésében és támogatásában, melynek egyik alappillére a pedagógusok és a szülők közötti kommunikáció (Kukorelli és Szabó 2017). Azonban a kutatások rávilágítanak, hogy hiányosságok mutatkoznak a szülők és a tanárok közötti online kommunikációban (Bódi 2020). Az IKT fejlesztése és modernizálása, ahogy láthattuk, rendkívül sokféle lehetőséget nyújt mind a pedagógusoknak, mind a szülőknek az együttműködésre, kapcsolattartásra. Ellentétben a hagyományos iskolai hírlevelekkel, naptárakkal és jegyzetekkel, az internet lehetővé teszi az azonnali és hatékony kommunikációt (Major et al. 2020). A hagyományos kommunikációs módszerekkel gyakran előfordul, hogy az üzenetek az iskolában ragadnak vagy elvesznek, ami a szülők és az iskola közötti kapcsolat szakadásához vezet (Goodall 2016). A szülői nevelés és a pedagógusi munka kiegészítik egymást; a pedagógus csak akkor tud hatékony lenni, ha a szülők is aktívan nevelik a gyerekeket és otthon következetesen elvárják tőlük a szabályok betartását. A szakirodalom megerősíti, hogy a pozitív szülő–pedagógus kapcsolatok előnyösek a tanuló tanulmányi eredményére.

3. A kutatás

A kvalitatív kutatás során legfőbb kutatási kérdésünk, hogy a tanárok milyen online kommunikációs csatornákat használnak a szülőkkel, és hogyan segíti elő a digitális kommunikáció partnerkapcsolatukat. Feltételezésünk szerint az online kommunikáció partnerségépítő eszközként működik a szülők és a pedagógusok között, s ez a kapcsolattartási forma az elterjedtebb, viszont a pedagógusok inkább a személyes kapcsolattartást támogatnák.

3.1. Mintavétel

Az MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport célkitűzése a pedagógusok szülői elköteleződést erősítő tevékenységének szakmai fejlesztése. A kutatócsoport 2022 szeptemberében kezdte meg a munkáját, s elsőként kvalitatív kutatási módszerek alkalmazásával kezdte el a kutatási téma feltérképezését. A jelenlegi tanulmányban az említett interjú kutatás eredményeit kívánjuk bemutatni. Az interjú felvétel terepe Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Borsod-Abaúj Zemplén vármegyék, ahol kimondottan magas a hátrányos és halmozottan hátrányos tanulói kompozícióval rendelkező oktatási intézmények aránya. Az alapsokaságot a három vármegyében működő, különböző fenntartó szektorban lévő, általános- és középiskolák pedagógusai képezték. Többlépcsős, rétegzett mintavételt alkalmaztunk. A vármegye, az iskola típusa és az Országos Kompetenciamérés telephelyi adatai alapján lekért, társadalmi háttérrel korrigált eredményesség és az ugyanitt mért szülői bevonódás adatainak kombinációja alapján négy iskolai almintát különítettünk el, majd a második lépésben nem reprezentatív mintavételt alkalmazva választottuk ki az iskolacsoportokhoz kötődő pedagógusokat. Mason (2018) alapján az interjúk előre meghatározott általános témákat dolgoztak fel, de megőrizték a rugalmasságot a nyílt végű kérdések használatával. Az interjú főbb kérdéskörei a pedagógus pályájával és eddigi munkájával, a település és az iskola bemutatásával voltak kapcsolatosak. Az interjúkérdések emellett a szülők megismerésére, a szülői szereppel és a szülői kapcsolattartással összefüggő nézetek feltárására irányult, továbbá a szülő–iskola kapcsolattartási mintázataira (a pedagógus szintjén), illetve a jó gyakorlatokra és javaslatokra. A tanulmány empirikus alapját a 2023-ban készült 45 pedagógusinterjú alkotja. A kérdések nem tartalmaztak digitalizációval, technológiával, online kommunikációval kapcsolatos kérdéseket.

3.2. Az interjúfeldolgozás menete

A 2021 őszen felvett, félig strukturált, átlagosan 68 perces egyéni interjúk hanganyagából szöveges adatbázis készült. Ahogy említettük, az elkészült 45 interjú nem tartalmazott célirányosan az online kommunikációra vonatkozó kérdéseket, ebből kifolyólag a kutatási kérdéseink megválaszolásához közvetetten jutottunk információhoz. A fenti tényezők miatt döntöttünk úgy, hogy nem használunk interjúelemző

szoftvert, hanem manuálisan elemeztük, kódoltuk az interjúleiratokat. Az interjúelemzés során tehát egyszerű kézi kódolását alkalmaztunk, ugyanis ez a módszer tette lehetővé, hogy a lehető legközelebb kerüljünk az adatokhoz, továbbá a manuális kódolás lehetőséget biztosít arra is, hogy a teljes szövegadatbázist megismerjük (Creswell 2012). Az interjúelemzés első lépéseként előkészítettük a szöveganyagot és előzetesen átolvastuk. A kézi kódolás hibrid, tehát deduktív és induktív megközelítéssel történt (Fereday és Muir-Cochrane 2006; Swain 2018), azaz a korábban bemutatott elméleti keretekre alapozva deduktív kódokat használtunk, majd az interjú szöveganyag által felkínált, jelentéstartalmakon alapuló, induktív kódokat is használtunk. Ezeket az induktív kódokat jelöltük a szövegben, majd a későbbiekben a kódokhoz soroltuk. Az interjúelemzés utolsó egységében téma és típuselemzést alkalmaztunk, amelyeket interjúrészletekkel gazdagítottunk (Creswell 2012). A témaanalízisben a deduktív kódokat a szakirodalom alapján határoztuk meg. Három fő témát elemeztünk: a digitális kommunikáció előnyeit, hátrányait, akadályait a tanárok szemszögéből; a kommunikáció típusait; valamint a tanárok attitűdjét a kölcsönös digitális kommunikáció szerepével kapcsolatban. Az említett kódokat értelmeztük, szövegesen, interjúrészlettel alátámasztva elemeztünk (Braun és Clarke 2006; Delve és Limpaecher 2020).

4. Eredmények

4.1. Témaanalízis eredményei

Összességében a szülők a szülő–tanár kommunikációt a szülő–tanár partnerség és a szülői elkötelezettség lényeges elemének tartották. Ez a kommunikáció kiterjedt mind a szülőkre, hiszen aktívan felvették a kapcsolatot a tanárokkal, akik kezdeményezték a szülők tájékoztatását, támogatását vagy kapcsolatfelvételét.

Az interjúk során a tanárok különféle online kommunikációs módszereket említettek (egybehangzóan azt állították, hogy a digitális kommunikáció megnövekedett): e-mail, közösségi média, online csoportok és alkalmazások (Messenger, Viber), valamint Google Classroom. Az interjúalanyok 80%-a kiemelte és hangsúlyozta a Facebook-csoportok fontosságát, mind a szülőkkel, tanártársakkal és diákokkal. A hátrányosabb helyzetű régiókban az online kommunikáció egyáltalán nem, vagy alacsony szinten működik. Ennek oka, hogy sok háztartásban nincs telefon, vagy családonként csak egy van, esetleg azt nem tudják megfelelően használni.

4.2. Típusanalízis eredményei

Az elemzés során három típust ismertünk fel az 1. táblázatban jelölt 45 pedagógus-interjú során:

1. Vonakodó: a digitális kapcsolattartás negatív megközelítése, annak kockázati tényezőinek kiemelése; aszinkron kommunikáció digitális csatornákon keresztül.

2. Közömbös: általános információátadás és az online kommunikáció értékítélet nélküli elfogadása.
3. Lelkes: a kapcsolatfelvételi űrlapok új verzióinak előnyei; szinkron jelenlét és egyidejű, online kommunikáció. A vélemények alapján ez az út pozitív, kényelmes, gyors, kapcsolattartást segítő és a pedagógus jobban belelát a család életébe.

A 3 típust pedig az alábbi táblázatban jelenítettük meg a háttérváltozókkal együtt. 17 fő lelkes, 18 fő közömbös, 5 vonakodó pedagógust állapítottunk meg. Ezenkívül 4 tanár említette, hogy nincsenek meg azok a körülmények, melyek az online kommunikációt megalapoznák, ezért 0-s csoportbesorolást kaptak. 1 interjúban semmilyen mértékben nem esett szó az online kapcsolattartásról.

Típus	Alanyok	Nem	Város	Iskolatípus/ fenntartó	OKM besorolás AE – Aktív eredményes, NA E – Nem aktív, eredményes, NA NE – Nem aktív, nem eredményes, A NE – Aktív, nem eredményes
1. vonakodó	A18	férfi	kis községek	általános iskola	AE
	A27	férfi	közepes községek	általános iskola	ANE
	A29	nő	megyeszékhely	általános iskola	ANE
	A30	férfi	közepes községek	általános iskola	NAE
	A34	nő	közepes városok	szakgimnázium és szakközépiskola	AE
2. közömbös	A1	nő	közepes városok	egyházi általános iskola	AE
	A3	nő	megyeszékhely	általános iskola	ANE
	A5	nő	nagy városok	általános iskola	NANE
	A9	nem ismert	közepes községek	általános iskola	AE
	A11	férfi	közepes községek	általános iskola	NANE
	A12	férfi	község	általános iskola	NANE
	A19	nő	közepes városok	általános iskola	AE

	A21	nő	közepes községek	általános iskola	AE
	A23	nő	megyeszékhely	általános iskola	AE
	A25	nő	közepes községek	általános iskola	ANE
	A28	nő	közepes községek	általános iskola	ANE
	A32	nő	megyeszékhely	gimnázium	ANE
	A33	nő	megyeszékhely	egyházi általános iskola és gimnázium	NAE
	A36	nő	megyeszékhely	alternatív gimnázium	NANE
	A38	nő	megyeszékhely	gimnázium	AE
	A40	nő	megyeszékhely	szakgimnázium	NAE
	A41	nő	megyeszékhely	szakgimnázium	NAE
	A43	férfi	megyeszékhely	gimnázium	NAE
3. lelkes	A2	nő	nagy községek	egyházi általános iskola	NAE
	A6	férfi	nem ismert	egyházi általános iskola	NAE
	A8	nő	nagy községek	általános iskola	nincs a listában
	A10	nő	közepes községek	általános iskola	NANE
	A13	nő	város	egyházi általános iskola	NAE
	A14	nő	megyeszékhely	egyházi általános iskola	nincs a listában
	A15	férfi	közepes városok	általános iskola	NANE
	A16	nő	nagy község	általános iskola	NANE
	A17	férfi	nagy község	általános iskola	NANE
	A20	nő	megyeszékhely	általános iskola	NANE
	A22	nő	megyeszékhely	általános iskola	NANE
	A24	férfi	közepes községek	általános iskola	NANE
	A31	nő	megyeszékhely	általános iskola	alternatív
	A35	nő	kisvárosok	szakgimnázium	NANE

	A37	nő	megyeszékhely	középiskola	NANE
	A39	nő	megyeszékhely	szakgimnázium	AE
	A45	nő	kisvárosok	minden	ANE
nincsenek megfelelő feltételek az online kommunikációhoz	A4	nő	közepes községek	általános iskola	NANE
	A7	nő	kisvárosok	általános iskola	ANE
	A26	férfi	közepes községek	általános iskola	ANE
	A44	nő	megyeszékhely	egyetemi gimnázium és szakgimnázium	AE
nem esett szó az online kommunikációról	A42	nő	megyeszékhely	szakközépiskola	ANE

1. táblázat: Pedagógusinterjúk során alkotott típusanalízis az online pedagógus–szülő kommunikáció kapcsán (forrás: saját szerkesztés)

A táblázat 45 pedagógus háttérét és véleményét ábrázolja az online szülői kommunikációról, három csoportba sorolva: vonakodó, közömbös és lelkes pedagógusok. A pedagógusok különböző településtípusokban dolgoznak és eltérő iskolatípusokban tanítanak, továbbá a roma tanulók aránya is különböző az egyes iskolákban. A vonakodó pedagógusok között található például a kis- és közepes községekben, valamint megyeszékhelyeken dolgozók, akik főként általános iskolákban és szakgimnáziumokban tanítanak. Az ebbe a csoportba tartozó pedagógusok körében a roma tanulók aránya változó, 7%-tól 70%-ig terjed. A közömbös pedagógusok csoportjába tartozók vegyesen férfiak és nők, akik kisvárosokban, közepes községekben és megyeszékhelyeken dolgoznak. Ők állami, egyházi és alternatív iskolákban tanítanak. Ebben a csoportban a roma tanulók aránya szintén széles skálán mozog, 0%-tól 70%-ig. A lelkes pedagógusok csoportjában férfiak és nők egyaránt megtalálhatók, és különböző településeken dolgoznak, a nagyvárosoktól a kisközségekig. Különböző iskolatípusokban tanítanak, beleértve az állami, egyházi és alternatív iskolákat is. A roma tanulók aránya ebben a csoportban is változó, 0%-tól 95%-ig. Összességében a táblázat átfogó képet nyújt a pedagógusok sokszínűségéről az online szülői kommunikációhoz való hozzáállásuk alapján. Bemutatja, hogy a demográfiai adatok, a településtípusok, az iskolatípusok és a tanulói háttér hogyan befolyásolják a pedagógusok véleményét a digitális kommunikációs eszközök használatáról.

Voltak pedagógusok, akik szerint a Facebook mint online kommunikációs csatorna „elegendő és kimerítő” (A8 interjúalany), s pozitívan állnak hozzá, hiszen gyors, szegmentálható, célozható, személyre szabható. Viszont többen megemlítették, hogy a COVID-19-járvány előtt nem rendelkeztek fiókkal a közösségi médiában, s ez a

helyzet kényszerítette őket az aktiválásra, valamint a kommunikációs csatornának megfelelő alkalmazására.

Gyakori volt a pedagógusok körében a többcsatornás megközelítés, mely lehetővé teszi az információk széles körű és hatékony terjesztését, hozzájárulva az oktatás és a szülői értekezletek sikeres lebonyolításához. Az iskolai digitális infrastruktúra fejlettsége tükrözi a modern oktatási környezetben szükséges technológiai alkalmazkodóképességet. Ráadásul a kommunikáció közvetlenebb hangnemben zajlik, nyitott párbeszéd jön létre a jobb megértés és az együttműködés érdekében. Ezenkívül ezek a csoportok lehetőséget kínálnak a közösségépítésre is: „Van az iskolának egy honlapja, amelyre mindig kiteszik a szülők számára a tudnivalókat. Van az iskolának egy Facebook-csoportja, ahova úgyszintén, van az osztályoknak külön Facebook-csoportja, van minden osztálynak classroomja, mert mi a classroomon keresztül tanítunk online, és ugye szülői értekezletet is ott tartottunk, és ott is üzenünk a szülőknek” (A3 interjúalany).

Volt, aki a szorosabb pedagógus–szülő kommunikáció fontosságát és a digitális platformok, például a Facebook Messenger használatának jelentőségét emelték ki ebben a folyamatban. A pedagógus saját Facebook-oldalának beáldozása azt mutatja, hogy a tanárok személyes áldozatokat is hoznak a hatékonyabb kommunikáció érdekében. Az ilyen digitális fórumok alkalmasak lehetnek a problémák megbeszélésére és a krízishelyzetek kezelésére, hangsúlyozva, hogy a pedagógusoknak proaktívan kell keresniük a kommunikációs lehetőségeket: “A Messenger-kapcsolat a szülőknek. Én beáldoztam a saját Facebook-oldalamat rá. Megerősíteni ezeket a fórumokat, csoportokat. Egy-egy probléma megbeszélésére ezek alkalmasak lehetnek. A szorosabb kommunikáció fontos, és a pedagógusnak kell keresni a lehetőséget, mert a szülő akkor keresi, ha krízis van” (A13 interjúalany).

Rávilágítottak a pedagógusok és szülők közötti kommunikáció hatékonyságára, különös tekintettel a digitális eszközök használatára. A tanár hangsúlyozta, hogy a szülőkkel való kapcsolatot szinte teljesen lefedi, hála a különböző kommunikációs csatornáknak, mint a Kréta-rendszer, valamint a Messenger. Ez a szoros kapcsolattartás lehetővé teszi a gyors információcserét és a problémák azonnali megoldását, akár a tanórák során is, ami a tanár részéről komoly elkötelezettséget és rugalmasságot igényel.

„A szülők 100%-val tudok kapcsolatot tartani, hála istennek. A gyerekek üzenőfüzetében és a Krétában is benne vannak a szülők elérhetőségei, telefonszámai, e-mail-címei, amelyeket folyamatosan frissítünk, ha valakinél változik. A Messenger minden pillanatban a rendelkezésemre áll, azonnal tudunk kontaktolni, ha beteg a gyerek, azonnal üzennek, azonnal telefonálunk, ha probléma van, ha otthon marad a gyerek, bármilyen gond van azonnal tudunk. Tehát nálunk egy órán belül forródrót működik, nagyon sokszor még tanórán is pittyeg a telefonom, amit megnézek, és ha bármilyen gond vagy probléma van, megpróbálom, akár a tanóra rovására is megoldani” (A31 interjúalany).

Mások az online kommunikáció negatív következményeit emelték ki, miszerint a pedagógusok és a szülők kapcsolata megromlott, hiszen szinte kizárólag online kommunikálnak, a személyes kapcsolatot nem váltották fel, illetve nem váltották fel a digitális világ adta lehetőségek. Korábban a személyes kapcsolatok domináltak,

de a járvány hatására a kommunikáció jelentős része az online térbe kényszerült, például Viber, Messenger, Facebook, telefon vagy e-mail. Ez a változás csökkentette a személyes interakciókat és a közvetlen beszélgetések gyakoriságát, ami a kapcsolattartás minőségének romlásához vezetett:

„Hát sajnós változott a kapcsolattartás, és rosszabb irányba, hiszen a szülőkkal való kapcsolattartás minősége megváltozott a járvány alatt. Előtte bejöhettek az iskolába, sokkal több volt a személyes kapcsolat, most már sajnós csak nagyon rövid időre korlátozódik, és mint ahogy már mondtam, megváltozott a minősége, egyre jobban az online térre szorítkozik, tevődik át a kapcsolattartás, Viber-, Messenger-, Facebook-csoportokon történik a kapcsolattartás vagy telefonon vagy e-mailben, tehát lassan leszokunk a beszélgetésről, ez a tapasztalatunk” (A19 interjúalany).

„Online én kevésbé szeretem, mert online nem lehet elmondani, hogy a gyerek most, hogy tanul, vagy hogy nem tanul. Én, ha személyesen nincs mód, én nagyon sokszor elkapom a szülőket az utcán. Tehát én online nem üzenetek a szülőnek” (A27 interjúalany).

Ezenkívül a Facebook negatív „korlátok nélküli” oldalát is megemlítették, tekintve a személyes adatok védelmére, esetleges félreértésekre, időzíítési problémákra. „A kommunikáció olyan, amilyennek a helyzet megkívánja” (A27 interjúalany).

Viszont meg kell még említenünk a hátrányos helyzetű térségeket is, ahol a pedagógusok többnyire a technikai korlátokra vonatkozóan beszéltek, mely jelentős akadályt jelent az online oktatás és a szülőkkal való hatékony kapcsolattartás terén, mivel korlátozott hozzáférést biztosít a szükséges eszközökhöz és erőforrásokhoz:

„Az a baj, hogy a mi szüleink, ugye, mivel nagyon sok a hátrányos helyzetű gyerek, azért korlátozottak ilyen téren. Tehát nincs számítógép mindenkinek otthon. Mondjuk, van egy okostelefon, amit használ az egész család, tehát egy darab” (A26 interjúalany).

Összességében a pedagógusok a szülő–tanár kommunikációt a szülő–tanár partnerség, valamint a szülői és pedagógusi elkötelezettség alapvető elemének tekintették. Ez a kommunikáció magában foglalta mind a szülőket, akik aktívan megkeresték a tanárt, mind a tanárokat, akik kezdeményezték a szülők tájékoztatását, támogatását vagy megkeresését.

5. Következtetések és limitációk

A jelenlegi kutatásunkkal az volt a célunk, hogy hazai viszonylatban is feltárjuk a kommunikáció, különösen az online kommunikáció egyes formáit a szülők és a pedagógusok között. Kutatási kérdésünk arra irányult, hogy milyen online kommunikációs csatornákat használnak a tanárok a szülőkkal, és hogyan segíti elő a digitális kommunikáció a partnerkapcsolatukat. A kutatási kérdéseink megválaszolásához félig strukturált interjúkat végeztünk. 45 pedagógussal készített interjút elemeztünk, s igyekeztünk feltárni az online kommunikációra vonatkozó jellemzőiket. Az elemzés során kézi kódolást alkalmaztunk, s egyaránt használtunk a szakirodalomra épülő deduktív kódokat, valamint a szöveganyagból kialakult induktív kódokat. Az elemzés során téma- és típusanalízist végeztünk, s az eredményeinket interjúrészletekkel

is alátámasztottuk. A tanulmányunkban kiemeltük a szülői részvétel különböző formáit a pedagógus interjúk alapján. Emellett különös hangsúlyt fektet az online technológián alapuló szülői portálok szerepére és hatásaira a szülők és tanárok közötti kommunikációban. Az elemzés továbbá feltárja a hagyományos és technológiai alapú kommunikációs módszerek közötti különbségeket, és rámutat arra, hogy az IKT fejlesztése milyen lehetőségeket kínál a hatékony szülő–tanár kommunikációhoz.

Ahogy az interjúalanyok is elmondták, az IKT alkalmazásának előnyei közé tartozik az azonnali és hatékony kommunikáció, amely segít megszüntetni az otthon és az iskola közötti kommunikációs akadályokat. Végül megpróbáltuk hangsúlyozni a szülői részvétel és a tanár–szülő kommunikáció kiemelkedő fontosságát az iskolai környezetben, és bemutattuk azokat a tényezőket és kihívásokat, amelyeket figyelembe kell venni a hatékony együttműködés megvalósítása érdekében.

Az interjúkból arra következtethetünk, hogy a szülőket gyakran más prioritások is foglalkoztatják, mint az iskolai ügyek. Ugyanakkor úgy véljük, hogy a szülők és a pedagógusok közötti hatékony együttműködés elengedhetetlen a tanítás–tanulás folyamatának eredményességéhez. A pedagógusok céljai és tevékenységei csak akkor lehetnek hatékonyak, ha számíthatnak a szülők támogatására és partnerségére. Hasonlóképpen a szülők elvárásai csak akkor teljesülhetnek, ha a pedagógusok azonos célok felé törekednek a munkájukban.

A kutatásunk egyik fő eredménye az elemzés során kialakult típusok, amelyek a pedagógusok percepcióján és tapasztalatain alapszanak. Ezek a típusok megegyeznek Eutsler elemzésével, aki a mobiltechnológia szülői felhasználóinak három típusát azonosította, a vonakodó (a mediabiztonságos technológia miatt), a közömbös (a technológiát szórakoztatásként érzékeli), és a lelkes típusokat (elfogadta a mobiltechnológiát, és pozitív hatást gyakorolt gyermeke oktatására) (Eutsler 2018). Ezek a típusok az eredményeinkkel párhuzamot mutatnak, hiszen kutatásunk során három pedagógustípust tudtunk meghatározni, melyek jellemzése megegyezik Eutslerével. A vonakodó pedagógusok nem feltétlenül önszántukból használják az online teret a szülőkkel való kommunikációra, inkább más módszert alkalmaznak. A közömbös tanárok több online kommunikációs csatornát is alkalmaznak párhuzamosan, míg a lelkes pedagógusok emellett újításokat is visznek végbe.

Ki kell emelnünk, hogy a jelenlegi eredményeink a limitációk figyelembevételével értelmezendők. A kutatásunk egyik akadálya a minta méretében gyökerezik, ebből kifolyólag nem vonhatunk le általános megállapításokat és következtetéseket a szülők és pedagógusok online kommunikációjának jellegzetességeiről és hatékonyságáról. Hangsúlyoznunk kell, hogy az eredményeink a pedagógusok tapasztalatain és meglátásain alapulnak, amely szintén jelenős limitációja a kutatásunknak. A jelenlegi elemzés során nem állt módunk vizsgálni a másik fél, tehát a szülők meglátásait az online kommunikációval kapcsolatban. Tehát az eredményeink értelmezésekor nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy az online kommunikációt a pedagógusok meglátásai mentén tudtuk meghatározni, amelyet a mindennapi munkájuk során tapasztaltak. A jelenlegi kutatás további limitációja, hogy az elemzés során használt interjúk egy nagyobb kutatási projekt része, amelynek fő célja a szülői bevonódás formáinak, akadályainak és támogatásának feltárása a pedagógusok véleménye alapján. A fenti projekt a szülői bevonódás számos dimenziójára fókuszál,

melynek egy részét képezi a szülő és iskola kommunikációja. Ahogy a módszertani részben is ismertettük, a kommunikációra, s azon belül az online kommunikációra vonatkozó adatok korlátozottak voltak, nem állt a rendelkezésünkre kellő mélységű és terjedelmű szöveganyag.

6. Összegzés

Összességében elmondható, hogy a jelenlegi eredményeink új betekintést nyújtanak a pedagógus–szülő kapcsolatba. A mai családok egyre inkább hajlamosak elzárkózni a hagyományos családlátogatásoktól, és bizonyos gyanakvás is felmerülhet bennük, ha a pedagógus ilyen találkozókat javasol. Az iskolai és családi kapcsolatok ma gyakran ellenségesek, barátságtalanok, és szélsőséges esetekben mindkét fél a gyermek érdekeinek védelmezőjeként lép fel, de empátia hiányában ez a kommunikációs zavar csak tovább súlyosbítja a tanuló helyzetét. Kulturális különbségek esetén is kommunikációs problémák merülhetnek fel a pedagógus és a szülő között, valamint akkor is, ha a tanár nem igyekszik megérteni és elfogadni a család egyedi jellegzetességeit. A szülők részéről kommunikációs nehézséget okozhatnak a saját iskolájukkal kapcsolatos negatív tapasztalataik, anyagi nehézségek, időhiány és a modern technológiához való hozzáférés hiánya. Az iskolai szakzsargon használata is gátolhatja a hatékony kommunikációt a pedagógus és a szülő között. Ezenkívül fontos megemlíteni, hogy a hagyományos szaktanári fogadóórákon mindössze 8-10 perc áll rendelkezésre a tanár és a szülő közötti megbeszélésre, ami nem elegendő idő az érdemi konzultációhoz. Ezen észrevételek alapján megállapítható, hogy a pedagógus–szülő kapcsolat aszimmetrikus jellegű; az alapvető kereteket elsősorban a pedagógusok határozzák meg, és ennél fogva a pedagógusoknak nagyobb felelősségük és lehetőségük van a helyzet javítására. A szülők közül többen részt vesznek a pedagógusok kezdeményezéseiben, ezáltal megkönnyítve munkájukat, s a szülők jobban bevonódnak, s az együttműködés és a közös munka mindig hatékonyabb eredményeket hoz. Fontos megjegyezni azt is, hogy a pedagógusok csak a szülők támogatásával képesek hatékonyan végezni munkájukat. Bár a szülők gyakran hajlamosak a gyermeküket „tökéletesnek” látni, a pedagógusok képesek rámutatni a hiányosságokra; és ezek a problémamegoldó visszajelzések a diákok javát szolgálhatják. Ahogy már említésre került, a szülői nevelés és a pedagógusi munka kiegészítik egymást. A szülők elkötelezettsége azonban a hatékony szülő–tanár partnerségtől és a tanárok elkötelezettségétől függ.

Irodalom

- Bacsikai Katinka. „Az iskola és a család kapcsolata.” *Kapocs* 3, 2. szám (2020): 13-22.
- Bacsikai Katinka, Dan Beáta Andrea, Szűcs Tímea, Sávai-Átyin Regina, Hrabéczy Anett, Kovács Karolina Eszter, Ridzig Gabriella, Kiss Dávid Mihály és Pusztai Gabriella. „Problémák és megoldások a sajátos nevelési igényű diákok tanárai és szülei közötti együttműködésben.” *Iskolakultúra* 33, 9. szám (2023): 3–29.
- <https://doi.org/10.14232/iskkult.2023.9.3>

-
- Becker, Wesley C. "Consequences of different kinds of parental discipline." *Review of child development research* 1, no. 4 (1964): 169–208.
- Bódi Zoltán. "Digitális identitás – nyelvi identitás – digitális kommunikációs környezet." *Információs Társadalom*, 20. évf., 3. szám, (2020): 7–26.
<https://dx.doi.org/10.22503/infars.XX.2020.3.1>
- Macia Bordalba, Mónica. "A theoretical approach to family-school communication: Strategies for improvement." *Revista complutense de educación* 30, no. 1 (2018): 147–165.
<https://doi.org/10.15257/ehquidad.2018.0010>
- Braun, Virginia és Victoria Clarke. "Using thematic analysis in psychology." *Qualitative Research in Psychology* 3, no. 2 (2006): 77–101.
<https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Chen, Jennifer J. és Dahana E. Rivera-Vernazza. "Communicating Digitally: Building Preschool Teacher-Parent Partnerships Via Digital Technologies During COVID-19." *Early Childhood Education Journal* 1, no. 1 (2022): 1–15.
<https://doi.org/10.1007/s10643-022-01366-7>
- Coleman, James S. "Social capital in the creation of human capital." *American Journal of Sociology* 94, no. S1 (1988): S95–S120.
- Creswell, John W. *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. 4th ed., Pearson, 2012.
- Csók Cintia és Pusztai Gabriella. "Parents' and teachers' expectations of school social workers." *Social Sciences* 11, no. 10 (2022): 487.
<https://doi.org/10.3390/socsci11100487>
- Dan Beáta Andrea, Kovács Karolina Eszter, Bacskai Katinka, Ceglédi Tímea és Pusztai Gabriella. "Family–SEN School Collaboration and Its Importance in Guiding Educational and Health-Related Policies and Practices in the Hungarian Minority Community in Romania." *International Journal Of Environmental Research And Public Health* 20, no. 3 (2023): 2054.
<https://doi.org/10.3390/ijerph20032054>
- Delve, LaiYee Ho és Alex Limpaecher. "How to Do Thematic Analysis." *Essential Guide to Coding Qualitative Data* (2020).
<https://delvetool.com/blog/thematicanalysis>
- Epstein, Joyce L. *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Westview Press, 2001.
- Eutsler, Lauren. "Parents' Mobile Technology Adoption Influences on Elementary Children's Use." *International Journal of Information and Learning Technology* 35, no. 1 (2018): 29–42.
- Fereday, Jennifer és Eimear Muir-Cochrane. "Demonstrating Rigor Using Thematic Analysis: A Hybrid Approach of Inductive and Deductive Coding and Theme Development." *International Journal of Qualitative Methods* 5, no. 1 (2006): 80–92.
<https://doi.org/10.1177/160940690600500107>
- Ficzere Péter. "A digitalizáció megjelenése és szerepe az oktatásban." *Gradus* 11, no. 1 (2024): 1–8.
- Füle Sándor. *Párbeszéd a szülők és a pedagógusok között*. Okker Oktatási, Kiadói és Kereskedelmi Kft., 2002.
- Goodall, Janet S. "Technology and school-home communication." *International Journal of Pedagogies and Learning* 11, no. 2 (2016): 118–131.
<https://doi.org/10.1080/22040552.2016.1227252>

- Graham-Clay, Susan. "Communicating with Parents: Strategies for Teachers." *The School Community Journal* 15, no. 1 (2005): 117–129.
- Hegedűs Judit és Podráczky Judit. "Fókuszcsoporthoz beszélgetések a közoktatási intézmény és a család kapcsolatáról – első reflexiók a kutatás kapcsán." In Podráczky Judit (szerkesztő). *Szövetségben. Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról*, 105–124. ELTE Eötvös Kiadó, 2012.
- Hornby, Garry és Ian Blackwell. "Barriers to parental involvement in education: an update." *Educational Review* 70, no. 1 (2018): 109–119.
- Kathyné Mogyoróssy Anita és Nagy Beáta Erika. "A szülők és pedagógusok kapcsolattartásának mintázatai." *Educatio* 26, no. 4 (2017): 657–668.
<https://doi.org/10.1556/2063.26.2017.4.12>
- Kocsis Zsófia, Markos Valéria, Fazekas Elek és Pusztai Gabriella. "Az önkéntesség mint a szülők iskolai bevonódásának egy formája – szisztematikus szakirodalmi elemzés eredményeinek bemutatása." *Önkéntes Szemle* 2, no. 4 (2022): 57–87.
- Kukorelli Katalin és Szabó Csilla Marianna. "Iskolai kommunikáció: egy érem három oldala. Siker vagy bukás?" In Szőke-Milinte Enikő (szerkesztő). *A kommunikációs kompetencia fejlesztése a különböző korcsoportokban – A kommunikáció oktatása 9.*, Hungarovox Kiadó, 2017.
- Kuusimäki, Anne-Mari, Lotta Uusitalo-Malmivara és Kirsi Tirri. "The Role of Digital School-Home Communication in Teacher Well-Being." *Frontiers in Psychology* 10 (2019).
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02257>
- Lannert Judit és Szekszárdi Júlia. "Miért nem érti egymást szülő és pedagógus?" *Iskolakultúra* 25, no. 1 (2015): 15–34.
- Major Lenke, Námesztovszki Zsolt, Kovács Cintia, Urbán Dorottya és Boros Orsolya. "Fejleszthetők-e a pedagógusok online oktatással kapcsolatos kompetenciái online tanulási környezetben?" *Információs Társadalom* 22, no. 1 (2022): 49–66.
<https://dx.doi.org/10.22503/infars.XXII.2022.1.3>
- Mason, Jennifer. *Qualitative researching*. SAGE Publications Ltd., 2018.
- Kraft, Matthew és Shaun M. Dougherty. "The Effect of Teacher–Family Communication on Student Engagement: Evidence From a Randomized Field Experiment." *Journal of Research on Educational Effectiveness* 6, no. 3 (2013): 199–222.
<https://doi.org/10.1080/19345747.2012.743636>
- Natale, Kristin és Kathryn Lubniewski. "Use of Communication and Technology among Educational Professionals and Families." *International Electronic Journal of Elementary Education* 10, no. 3 (2017): 377–384.
<https://doi.org/10.26822/iejee.2018336196>
- Nyitrai Erika. "Iskolai teljesítmény és szülői bevonódottság." *Psychologia Hungarica Caroliensis* 7, no. 2 (2019): 7–28.
- Oostdam, Ron és Edith Hooge. "Making the Difference with Active Parenting; Forming Educational Partnerships between Parents and Schools." *European Journal of Psychology of Education* 28, no. 2 (2013): 337–351.
<https://doi.org/10.1007/s10212-012-0117-6>
- Ozmen, Fatma, Cemal Aküzüm, Muhammed Zincirli és Gülenaz Selcuk. "The Communication Barriers between Teachers and Parents in Primary Schools." *Eurasian Journal of Educational Research* 16, no. 66 (2016): 27–46.

-
- Palts Karmen és Kalmus Veronika. „Digital channels in teacher-parent communication: The case of Estonia.” *International Journal of Education and Development Using Information and Communication Technology (IJEDICT)* 11, no. 3 (2015): 65–81.
- Pepe, Alessandro és Lorenda Addimando. „Teacher-Parent Relationships: Influence of Gender and Education on Organizational Parents’ Counterproductive Behaviors.” *European Journal of Psychology of Education* 29, no. 3 (2014): 503–519.
- Podráczky Judit. „Érdektelen szülők”, különböző nézőpontok.” In *Szövetségben. Tanulmányok a család és az intézményes nevelés kapcsolatáról*, szerk. Podráczky Judit, ELTE Eötvös Kiadó, 2012.
- Pusztai Gabriella, Demeter-Karászi Zsuzsanna, Csonka Éva, Bencze Ádám, Bacskai Katinka és Major Enikő. „Patterns of parental Involvement in schools of religious communities. Systematic literature review.” *British Journal of Religious Education*, 1–20.
<https://doi.org/10.1080/01416200.2024.2315550>
- Pusztai Gabriella, Róbert Péter és Fényes Hajnalka. „Parental Involvement and School Choice in Hungarian Primary Schools.” *Journal of School Choice* 17, no. 1 (2023): 118–135.
<https://doi.org/10.1080/15582159.2023.2169812>
- Ranschburg Jenő. *Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban*. Nemzeti Tankönyvkiadó, 1998.
- Schaefer, Earl S. „A configurational analysis of children’s reports of parent behavior”. *Journal of Consulting Psychology* 29 (1965): 552–557.
- Simonyi Dénes és Kőrösi Gábor. „A közösségi média jelentősége a tanár, diák és a szülő közötti viszonyban.” In *Társadalmi párbeszéd a nevelésről és oktatásról: VI. Báthory–Brassai Nemzetközi Neveléstudományi Konferencia tanulmánykötete*, szerk. Rajnai Zoltán, Fregan Beatrix, Marosné Kuna Zsuzsanna és Ozsváth Judit, Óbudai Egyetem, 2015, pp. 810–819.
- Swain, Jon. „A Hybrid Approach to Thematic Analysis in Qualitative Research: Using a Practical Example.” SAGE Publications Ltd., 2018.
<https://doi.org/10.4135/9781526435477>
- Szabó Dóra. „Digitális szakadék áthidalása pedagógusok kötött”. *PedActa* 12, no. 2 (2023): 35–41.
- Szabó Dóra, Győri Krisztina, Lajos Panna és Pusztai Gabriella. „Szülői bevonódás a digitális nevelésben: szisztematikus szakirodalom-elemzés.” *Információs Társadalom* 23, no. 3 (2023): 98–114.
<https://doi.org/10.22503/inftars.XXIII.2023.3.6>
- Szekszárdi Júlia. *Digitális_de generáció 2.0*. Budapest: Underground Kiadó, 2012.
- Szűcs Tímea, Váradi Judit, Kelemen Henrietta, Miklódi-Simon Zsófia és Pusztai Gabriella. „The role of parents in their children’s artistic education: The effect of parental involvement in the transgenerational process.” *Harmonia: Journal of Arts Research and Education* 23, no. 2 (2023): 375–386.
<https://doi.org/10.15294/harmonia.v23i2.42547>
- Tobisch Márta. „Informális kapcsolattartás a szülők és az iskola között a digitális korban.” In *Digitális nemzedék konferencia*, szerk. Lévai Dóra, ELTE, 2013.
- Tukacs Anita. *Inklúzió és integráció a közoktatásban*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2011.
- Vajda Zsuzsanna. „A család”. In *Neveléslélektan*, szerk. Vajda Zsuzsanna és Kósa Éva, Budapest: Osiris, 2005, 147–219.

Vajda Zsuzsanna. „Az iskola”. In *Neveléslélektan*, szerk. Vajda Zsuzsanna és Kósa Éva, Budapest: Osiris, 2005, 292–362.

Venkatesh, Viswanath, Michael G. Morris, Gordon B. Davis és Fred D. Davis. „User Acceptance of Information Technology: Toward a Unified View.” *MIS Quarterly* 27, no. 3 (2003): 425–478.